

16.01 Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

α) τις αντωνυμίες.

β) τα συνώνυμα και τα αντώνυμα.

γ) το τι γράφουμε με μία και τι με δύο λέξεις.

Λίγα λόγια για τα κείμενα

Στο κείμενο γίνεται λόγος για την έννοια του αθλητισμού στον κόσμο των αρχαίων Ελλήνων. Όπως γίνεται φανερό μέσα από τα ομηρικά έπη, οι αρχαίοι Έλληνες αγαπούσαν ιδιαίτερα τον αθλητισμό, που καταλάμβανε σημαντική θέση στη ζωή τους. Έτσι, στην Ιλιάδα ο Όμηρος αναφέρεται στους αγώνες που έγιναν προς τιμήν του νεκρού Πάτροκλου και περιγράφει με λεπτομέρειες αθλήματα όπως η αρματοδρομία, η πυγμαχία, η πάλη, ο δρόμος, η τοξοβολία με στόχο και το ακόντιο, ενώ στην Οδύσσεια μιλάει για τους αθλητικούς αγώνες που οργάνωσαν οι Φαίακες προς τιμήν του φιλοξενούμενού τους Οδυσσέα, προκειμένου να τον διασκεδάσουν και να τον κάνουν να ξεχάσει τον πόνο του.

Μέσα από αυτές τις περιγραφές φανερώνεται το αθλητικό πνεύμα των ανθρώπων της εποχής εκείνης, που εκτιμούσαν ιδιαίτερα τους αθλητές και θεωρούσαν πως οι ήρωες έπρεπε να διαθέτουν ψυχική και σωματική δύναμη, τιμούσαν εξίσου τους νικητές και τους νικημένους, σέβονταν τους συναθλητές τους και επιθυμούσαν να διακρίνονται στους αγώνες όχι για το έπαθλο του νικητή αλλά για τη χαρά της νίκης.

Είδος κειμένου: Ιστορική

περιγραφή.

Κύριο θέμα: Η σημαντική θέση του αθλητισμού στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων, όπως αυτή φανερώνεται μέσα από τα έπη του Ομήρου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι αντωνυμίες

Αντωνυμίες ονομάζονται οι λέξεις που χρησιμοποιούμε στον λόγο στη θέση ονομάτων, ουσιαστικών ή επιθέτων (δηλ. αντί ονόματος), γι' αυτό και λέγονται αντωνυμίες.

Οι αντωνυμίες της νεοελληνικής γλώσσας	
α) προσωπικές → φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου (εγώ, εσύ, αυτός) - βλ. γι' αυτές στο μάθημα <i>Ιστορίες με φίλους</i> (Ενότητα 6).	Εμένα γιατί δε με κάλεσαν: Επειδή δε σε ξέρουν καλό.
β) κτητικές → φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι (δικός, -ή, -ό μου / μας-δικός, --ή, -ό σου / σας κ.λπ.)	Ο δικός μου αδερφός δε θα έρθει στο σπίτι σου .
γ) αυτοπαθείς → φανερώνουν πως το ίδιο το πρόσωπο ενεργεί και το ίδιο δέχεται την ενέργεια (του εαυτού μου / σου / του κ.λπ.)	Να προσέχεις τον εαυτό σου . Δεν αναγνωρίζει τον εαυτό της .
δ) οριστικές → ορίζουν και ξεχωρίζουν κάτι από άλλα του ίδιου είδους (ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο - μόνος, -η, -ο μου/σου κ.λπ.)	Με ειδοποίησε ο ίδιος ο αδερφός μου και είπε πως θα πάει μόνος του .
ε) δεικτικές → τις χρησιμοποιούμε όταν δείχνουμε (αυτός, ή, -ό, -[ε]τούτος, -η, -ο - εκείνος, -η, -ο, τέτοιος, -α, -ο - τόσος, -η, --ο)	Πέρασαν τόσα χρόνια από τότε που πήγα για πρώτη φορά σ' εκείνο το χωριό.
στ) ερωτηματικές → τις χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε (τι - ποιος, -α, -ο - πόσος, -η, -ο)	Τι θέλεις να μάθεις; Ποιος ήρθε ; Πόσοι ήρθαν:
ζ) αόριστες → τις χρησιμοποιούμε για ένα πρόσωπο ή πράγμα που δεν το ονομάζουμε γιατί δεν το ξέρουμε ή γιατί δε θέλουμε (ένας, μια, ένα - κανένας, καμία, κανένα κάποιος, -α, -ο - μερικοί, -ές, -ά - κάτι - τίποτε ή τίποτα - κάμποσος, η, ο- κάθε και καθένας. καθεμιά, καθένα - καθετί- άλλος, -η. -ο)	Κανένας δε μου είπε τίποτα. Κι όμως σίγουρα θα ξέρει κάτι . Του έδινε κάμποσο χρήματα για το καθένα , αλλά ο άλλος δεν τα έπαιρνε.

<p>η) αναφορικές → με αυτές μια ολόκληρη πρόταση αναφέρεται, δηλαδή αποδίδεται, σε μια άλλη λέξη (που - ο οποίος, η οποία, το οποίο - όποιος, -α, -ο - όσος, -η, -ο - ό,τι)</p>	<p>Όποιος έρθει πρώτος θα πάρει ό,τι θέλει. Τα χρήματα που σου έδωσε ήταν όσα του ζήτησες</p>
---	--

Διάκριση άρθρου, προσωπικής και κτητικής αντωνυμίας

Καθώς αρκετά συχνά μπερδεύουμε κάποιους τύπους του άρθρου (του, τον / της, την / του, το / τους, τα) με τους όμοιους αδύνατους τύπους της προσωπικής, αλλά και της κτητικής αντωνυμίας, για να τα ξεχωρίζουμε, πρέπει να γνωρίζουμε ότι:

Το άρθρο βρίσκεται πάντα μπροστά από όνομα (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία)· π.χ. Είδα **τον** αδερφό **της** Ελένης.

Η **προσωπική αντωνυμία** συνοδεύει πάντα κάποιο ρήμα (βρίσκεται πριν η μετά από αυτό)· π.χ. Όταν **τον** δεις, πες **του** τι έγινε.

Η **κτητική αντωνυμία** ακολουθεί (βρίσκεται πάντα ύστερα από) όνομα (ουσιαστικό)· π.χ. ήρθαν ο πατέρας **μου** κι ο φίλος **του**.

Συνώνυμα και τα αντώνυμα (αντίθετα)

Συνώνυμα ονομάζονται **οι λέξεις που έχουν παρόμοια έννοια**, που σημαίνουν περίπου το ίδιο πράγμα.

Π.χ. *σημαντικός - σπουδαίος - αξιόλογος*

έξυπνος - ευφυής - οξυδερκής - εύστροφος

ηρεμία - ησυχία - αταραξία - γαλήνη

σύντροφος - φίλος - συμπαραστάτης κ.ά.

Αντώνυμα (ή αντίθετα) ονομάζονται **οι λέξεις που έχουν εντελώς αντίθετη σημασία**.

π.χ. *νίκη ≠ ήττα* *ταπεινός ≠ υπερήφανος*

μικρός ≠ μεγάλος *γνήσιος ≠ ψεύτικος/πλαστός.*

Τι γράφουμε με μία λέξη και τι με δύο λέξεις

Με μία λέξη γράφονται:

τα αριθμητικά από το 13 ως το 19 (*δεκατρία, δεκατέσσερα...*, αλλά *είκοσι ένα* κ.λπ.).

οι αντωνυμίες **καθένας, καθεμιά, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοδήποτε, οτιδήποτε.**

σύνθετα, άκλιτα και φράσεις με προθέσεις, όπως:

απεναντίας, απευθείας, αφενός, αφετέρου, αφότου. διαπαντός, διαμέσου, ειδιάλλως, ειδεμή, ενόσω, εντάξει, εντέλει, εντούτοις, εξαιτίας, εξαρχής, εξίσου, επισφαλής, επιμέρους, επιπλέον, επιτέλους, επιτόπου, εφόσον, καθ(ε)αυτό, καθεξής, καθόλου, καθόσον, καθότι, καθωσπρέπει, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καλωσορίζω, καταγής, καταπάνω, καταρχήν, καταμεσής, κατεχοχήν, κατευθείαν, μεμιάς, μολονότι, ολημέρα, οληνύχτα, ολωσδιόλου, οποτεδήποτε, οπωσδήποτε, παραδίπλα, παραέξω, παρακάτω, παραλίγο, παραμέσα, παραπάνω, παραπέρα, πάει πίσω, προπαντός, προπάντων, υπόψη, ωσότου, ώσπου, ωστόσο.

Με δύο (ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, και με τρεις) λέξεις γράφονται:

τα αριθμητικά από το 21 και πάνω (*είκοσι ένα/δύο... τριάντα ένα / δύο* κ.λπ.).

ορισμένες **λόγιες φράσεις**, όπως οι:

εν ανάγκη (σε περίπτωση ανάγκης), εν γένει, εν μέρει, εν ονόματι, εν πάση περιπτώσει (σε κάθε περίπτωση), εν τω μεταξύ, εξ ονόματος, επί λέξει, επί τη ευκαιρία, επ' ονόματι (στο όνομα), καθ' οδόν, καθ' όλα, καλώς όρισε (αλλά καλωσορίζω), καλώς τον / την / τα / τους, κατά βάθος, κατά κανόνα, κατά λάθος, κατά λέξη, κατά μέρος, κατά νου, κατ' αντιστοιχία, κατ' αρχάς, κατά παραγγελία, κατά προσέγγιση, μετά χαράς, παρά κάτι, παρά τούτα, παρά τρίχα, παρ' ελπίδα, όσον αφορά, τέλος πάντων.